

Список використаних джерел

1. Магомедова М. Г. Професійне самовизначення особистості. Концепт. 2016. Т. 15. С. 26–30.

2. Насильству немає виправдання : добірка матеріалів на допомогу протидії насиллю / Сумська обл. універс. наук. б-ка ; уклад. Т. І. Касьяненко, Ж. П. Швачко – Суми, 2017. 33 с.

3. Попередження домашнього насильства : навч. посіб. для консультантів «Гарячих ліній» / Краснова О. В., Калашник О. А. Київ, 2016. 90 с.

Васюта Ю. В.,

здобувач ступеня вищої освіти магістра
2-го курсу навчально-наукового
інституту № 1 Національної академії
внутрішніх справ

Науковий керівник:

професор кафедри криміналістики та
судової медицини Національної академії
внутрішніх справ, доктор юридичних
наук, професор ***Чорноус Ю. М.***

ЗАСТОСУВАННЯ МІЖНАРОДНИХ СТАНДАРТІВ ПРИ РОЗСЛІДУВАННІ ДОМАШНЬОГО НАСИЛЬСТВА

Проблема домашнього насильства визнана на міжнародному рівні, про це свідчить прийняття низки міжнародних нормативно-правових актів у сфері запобігання та протидії домашньому насильству, які слугують стандартами для національного законодавства.

У контексті євроінтеграційних процесів, з урахуванням положень Конвенції Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу із цими явищами (Стамбульська конвенція) від 11.05.2011, Україною прийнято Закон України «Про запобігання та протидію домашньому насильству» від 07.12.2017 № 2229-VIII [1; 2]. Відповідно до Закону домашнє насильство – це діяння (дії або бездіяльність) фізичного, сексуального, психологічного або економічного насильства, що вчиняються в сім'ї чи в межах місця проживання або між родичами, або між колишнім чи теперішнім подружжям, або між іншими особами, які спільно проживають (проживали) однією сім'єю, але не перебувають (не

перебували) у родинних відносинах чи у шлюбі між собою, незалежно від того, чи проживає (проживала) особа, яка вчинила домашнє насильство, у тому самому місці, що й постраждала особа, а також погрози вчинення таких діянь. Водночас окремими положеннями окреслено спектр повноважень поліції у сфері запобігання та протидії домашньому насильству [2].

Міжнародне законодавство щодо розслідування, запобігання та протидії домашньому насильству є орієнтиром для національного законодавства та визначає рамки й принципи законотворення. Застосування міжнародних стандартів у цій сфері відбувається за такими напрямками: визнання рівності прав чоловіків і жінок, боротьба з дискримінацією жінок, визнання прав дітей і їх захист, визнання домашнього насильства як окремого виду насильства й боротьба з ним.

Для протидії домашньому насильству спершу необхідно на міжнародному рівні визначити рівність прав чоловіків і жінок. Документами, які закріпили відповідну рівність, стали: Статут Організації Об'єднаних Націй (1945); Загальна декларація прав людини (1948); Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод (1950); Міжнародний пакт про громадянські і політичні права (1966); Міжнародний пакт про економічні, соціальні і культурні права (1966) [5, с. 22].

Також підписані міжнародні акти, які спрямовані на закріплення, забезпечення й захист прав дітей, формування нульової толерантності до будь-яких проявів насильства щодо дітей. Найважливішими документами у сфері захисту прав дітей є: Женевська конвенція прав дитини (1924); Декларація прав дитини (1959); Конвенція про мінімальний вік для прийому на роботу № 138 (1976); Конвенція про права дитини (1989); Європейська конвенція про здійснення прав дітей (1996); Європейська соціальна хартія (1996); Конвенція Ради Європи про захист дітей від сексуальної експлуатації та сексуального насильства (2007); Факультативний протокол до Конвенції про права дитини щодо процедури повідомлень (2014) [5, с. 23–24].

Варто звернути увагу на австрійський досвід протидії домашньому насильству, оскільки забезпечується розуміння того, що держава є відповідальною за безпеку у приватному житті та обізнана з проблемною ситуацією потерпілої особи, яка перебуває в насильницьких стосунках під тиском кривдника. Такий двоступеневий підхід доцільно запровадити у діяльність правоохоронних органів України, адже зокрема ізолюють

жертву насильства, тоді як у більшості країн світу – кривдника [3, с. 456].

Той факт, що постраждалі особи зазвичай відкликають свої скарги, змусив Європейський суд з прав людини у справі «Опуз проти Туреччини» вимагати від прокурорів діяти на основі *ex officio*. Суд зазначив кілька характеристик справ, які спільні для всіх справ про домашнє насильство, та звернувся до практики держав-учасниць Ради Європи, щоб виявити чинники, які потрібно враховувати під час переслідування на основі *ex officio*, а саме: серйозність правопорушення; фізичні чи психологічні травми постраждалої особи; застосовування кривдником зброї; висування кривдником погрози з моменту нападу; планування кривдником нападу; вплив (зокрема психологічний) на дітей, що проживають у домі; ймовірність повторного правопорушення з боку кривдника; постійна загроза для здоров'я та безпеки постраждалої особи чи будь-якої іншої особи, яка була чи могла бути причетна до інциденту; поточний стан стосунків постраждалої особи з кривдником і вплив на такі стосунки продовження переслідування проти бажання постраждалих; історія стосунків, зокрема з'ясування, чи було насильство в минулому; попередні судимості кривдника, особливо за попереднє насильство. Ці чинники можуть стати корисними рекомендаціями для прокурорів, як і підхід Суду до чинного в Туреччині національного законодавства, яке дозволяє публічне переслідування на основі *ex officio* лише в тому разі, коли травми постраждалої призвели до 10-денної непрацездатності [4, с. 65–67; 6].

У Стамбульській конвенції закріплено принцип 4Р (Prevention, Protection, Prosecution, Integrated Policies). Він імплементований у вітчизняне законодавство в таких формах [1; 5, с. 24–27]: *попередження нових випадків*. Профілактика, або превенція, передбачає необхідність вжиття заходів для заохочення змін у соціальних і культурних моделях поведінки жінок та чоловіків; *захист і підтримка постраждалих* здійснюються через послуги, які надаються поліцією (первинне втручання та припинення насильства), системою охорони здоров'я (збереження життя і здоров'я особи), мережами бюро та центрів правової допомоги (доступ до правосуддя), загальних служб у системі надання соціальних послуг тощо; *притягнення кривдника до відповідальності*, що є механізмом превенції, недопущення випадків насильства в майбутньому й захисту

постраждалих. Для притягнення кривдників до відповідальності необхідно: наявність норм матеріального, цивільного, кримінального, адміністративного права, за допомогою яких постраждалим особам забезпечуються належні засоби правового захисту від правопорушника; забезпечення постраждалих осіб належними засобами правового захисту від державних органів, які не виконали свого обов'язку вжити необхідних запобіжних або захисних заходів у межах своїх повноважень; забезпечення права постраждалих осіб на компенсацію від осіб, які вчинили акт домашнього насильства; забезпечення на всіх стадіях кримінального провадження розслідування й судових проваджень стосовно домашнього насильства без затримок і з урахуванням прав жертви; комплексний інтегрований підхід у сфері запобігання та протидії домашньому насильству, який вимагає спільних зусиль та ефективного співробітництва між усіма органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування, підприємствами, установами й організаціями, а також громадянами України, іноземцями та особами без громадянства, які перебувають в Україні на законних підставах.

Отже, домашнє насильство – це комплексна проблема, яку потрібно вирішувати спільними зусиллями. Розробка міжнародних стандартів, модельних законів, рекомендацій, які враховують досвід країн, сприяють позитивним змінам при розслідуванні цього негативного явища. Міжнародний досвід має бути вивчений та проаналізований у нашій державі з метою уникнення можливих помилок і впровадження корисних напрацювань при розслідуванні та подоланні домашнього насильства в Україні.

Список використаних джерел

1. Конвенція Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу із цими явищами від 11.05.2011. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/mu11251>.

2. Про запобігання та протидію домашньому насильству: Закон України від 7 груд. 2017 р. № 2229-VIII. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/t172229?an=6>.

3. Зубицька І. В. Запобігання та протидія домашньому насильству: міжнародні стандарти, європейський досвід, національні перспективи. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2021. № 4. С. 454–458. URL: http://www.lsej.org.ua/4_2021/115.pdf.

4. «Опуз проти Туреччини» (Opuz v. Turkey), заява № 33401/02, 2009 р. URL: <https://hudoc.echr.coe.int/eng-press#%7B%22itemid%22:%5B%22003-2759276-3020932%22%5D%7D>.

5. Протидія домашньому та гендерно зумовленому насильству й добробут громад. Метод. посіб./за заг. ред. Кочемировська О.О. К. : ФОП Клименко, 2020. 64 с.

6. Стандарти й методика оцінки ризиків для різних зацікавлених сторін в Україні: подальші кроки реалізації міжнародних стандартів щодо гарантування безпеки постраждалих від насильства стосовно жінок та домашнього насильства. Аналітичний звіт. 10.06.2020. URL: <https://rm.coe.int/ukr-risk-assessment-final/16809eefb4>.

Глуценко Є. В.,

здобувач ступеня вищої освіти бакалавра
навчально-наукового інституту № 3
Національної академії внутрішніх справ
Науковий керівник:

кандидат юридичних наук, викладач
кафедри юридичної психології
Національної академії внутрішніх справ
Литвин В. В.

ПРИЧИНИ ТА НАСЛІДКИ ДОМАШНЬОГО НАСИЛЬСТВА

Насильство в сім'ї є однією з найбільш розповсюджених форм порушення прав людини. Як правило, найбільше страждають від сімейного насильства жінки та діти. Найчастіше, сім'я, в якій живе насильник, піддається психологічному тиску, а такий вид домашнього насильства виміряти і довести практично неможливо. Людина, яка піддається насильству, постійно перебуває у пригніченому стані та боротись із «тираном» практично не має сили. Різні форми приниження та знуцання у родині відображаються на дітях, які й самі безпосередньо страждають або й переймають приклад насильницьких дій [3].

Постраждалі і кривдники найчастіше називають такі причини домашнього насильства у своїх сім'ях: стрес на роботі, пияцтво, вживання наркотиків, запальний характер, виховна мета, образа.